

گفت‌وگو با رسول نظرزاده، پژوهشگر و نویسنده مشهدی که به تازگی جلد اول کتاب «تک‌گویی در سینمای ایران» را منتشر کرده‌است

تأثیر بحران های اجتماعی در تک‌گویی های سینما

شکیبا افخمی‌راد

گفت‌وگوی روز

«تک‌گویی در سینمای ایران، اثر رسول نظرزاده، پژوهشگر سینما و نویسنده مشهدی، در سه جلد دربرگیرنده همه صداهای درونی نقش‌ها یا شخصیت‌های زن و مرد فیلم‌های سینمای ایران از آغاز ۱۳۱۱ تا ۱۳۹۳ است، صداهایی که گفت‌وگوهای درونی و شخصی‌تر فیلم‌های سینمای ایران را دربر می‌گیرد که اغلب در تنهایی و خلوت یا نزد محرم راز بیان می‌شوند. به گفته نظرزاده، اهمیت این صداها در شخصیت‌پردازی فیلم‌ها، نزدیک شدن بیشتر به قلمروهای پنهان و غار تنهایی و ناگفته‌های آن‌هاست که به احساس نزدیکی و درک بیشتر مخاطب از نقش می‌انجامد. این صحنه‌ها از صحنه‌های کلیدی هر فیلم به‌شمار می‌روند که جذابیت ویژه‌ای دارند. جلد اول کتاب، تک‌گویی در سینمای ایران، را به تازگی انتشارات تابان خرد منتشر کرده‌است. در این جلد، تک‌گویی‌های سینما از سال ۱۳۱۱ تا ۱۳۵۹ آورده شده‌است. جلد دوم و سوم که به ترتیب به «تک‌گویی‌های بعد از انقلاب، ۱۳۵۹-۱۳۹۳»، و «تک‌گویی‌های کارگردانان معروف سینمای ایران، اختصاص دارد، نیز قرار است با فاصله زمانی مشخص دراختیار علاقه‌مندان قرار گیرد. هم‌زمان با چاپ جلد اول کتاب، تک‌گویی در سینمای ایران»، با رسول نظرزاده درباره ویژگی‌های اثر تازه اش گفت‌وگو کرده‌ایم که پیش‌روی شماست.

- چه شد که تصمیم گرفتید تک‌گویی‌های سینمایی ایران را بررسی کنید؟ باتوجه‌به اینکه چند سال پیش از این، درباره کتاب «تک‌گویی در سینمای جهان، تحقیق و آن را چاپ کرده بودم، در ادامه با علاقه و کنجکاوی بر آن شدم که‌این صداهای درونی‌را در فیلم‌های تاریخ سینمای ایران جست‌وجو کنم. بنابراین کار پژوهش و دیدن فیلم‌ها را مجدانه آغاز کردم. هر تک‌گویی شامل عکسی از آن فیلم، سال تولید، نویسنده و کارگردان فیلم، بازیگر آن نقش و شرح صحنه‌تک‌گویی است. در ابتدای هر دهه نیز تک‌گویی‌های مهم فیلم‌های آن دوره، بررسی شده است.
- همچنین در ابتدای کتاب، نوع ساختار و انواع تک‌گویی در سینمای ایران تقسیم‌بندی شده‌که بر همان مبنا هم به فیلم‌ها رجوع شده‌است. به‌طورکلی تک‌گویی‌ها شامل تک‌گویی درونی و در خلوت، به شکل نامه‌نگاری یا دربرابر آینه یا ضریح امام‌زاده‌ها و ….. بیان می‌شود و تک‌گویی‌های بیرونی دربرابر یک محرم‌راز یا یک رقیب، به‌شکل رجزخوانی، گره‌گشایی، بیان‌رازاها و ….. دربرابر دیگری، بیان می‌شود که نوعی منولوگ در دیالوگ به‌شمار می‌رود.
- درباره بازه زمانی که برای بررسی تک‌گویی‌ها انتخاب کردید، توضیح دهید؟ چرا به تک‌گویی فیلم‌های سینمایی بعد از سال ۱۳۹۳ انیترداخته‌اید؟

بازه زمانی پژوهش شامل تمام فیلم‌های سینمای ایران که در آن‌ها تک‌گویی وجود داشت، می‌شود و در این زمینه هیچ‌گونه گزینش و نگاه یا محدودیت پیشینی مدنظر قرار نگرفت. جالب است که در یکی از اولین فیلم‌های سینمای ایران یعنی «حاجی‌آقا کنور سینما» و اولین فیلم ناطق سینمای ایران یعنی «دختر لر» نیز صحنه‌های حرف زدن شخصیت با خود در خلوت وجود داشت.

ابتدا قرار بود این کتاب تا فیلم‌های سال ۱۳۹۰ را دربر بگیرد اما به دلیل طولانی شدن مسیر تحقیق به درخواست ناشر، سه سال دیگر هم به آن‌ها اضافه شد و درنهایت این اثر، تک‌گویی‌های سینمای ایران از سال ۱۳۱۱ تا ۱۳۹۳ را دربر گرفت. اگر فرصتی باشد و کتاب با استقبال مخاطبان روبه‌رو شود، چه بسا تک‌گویی فیلم‌های بعد از سال ۹۳ تا کنون نیز کار شود.

نقدی بر فیلم سینمایی «ابلق» به کارگردانی نرگس آبیار

تصویری بی‌کنش از زن امروز

امیر عبداللهی

نقد روز

فیلم سینمایی «ابلق» داستان دغدغه‌هاودلشوره‌هایی‌از جنس‌زنانه است که آن‌ها تلاش می‌کنند آرامش زندگیشان به هم نخورد. «ابلق»، داستان‌تعرض‌وآزار است،تعرض‌یک امکان‌داردر دهر محله، خیابان، شهر یا کشوری رخ دهد. درباره زنان، موضوع مشترک در این‌زمینه، ترس ازآبروبریزی‌ولکه‌دار شدن یا کد امنی‌آنان بعد از افشاشدن این مسئله‌است. تصور این موضوع به‌خودی‌خود مطلوبیت و تنهایی یک زن را در رویارویی با تعرض یا تجاوزی که از طرف یک مرد به‌وی می‌شود، نشان می‌دهد. اما نباید از این مطلوبیت و تنهایی زنان برای طراحی قصه فیلم سوءاستفاده‌شود.ضربه‌ای که فیلم‌از استفاده‌نا درست برای بیان یکی از مشکلات زنان می‌خورد، باعث می‌شود که‌نه تنها یک قهرمان زن روبه‌رو نشویم، بلکه این اثر تبدیل به فیلمی ضد زنان شود. قاب ابتدایی ابلق بانمایی از بالا، نشان‌دهنده‌عوای زن وشوهری، علی(هوتن شکیبا) ورا حله(الناز شاکردوست) است که‌دلیل وجود این صحنه در ادامه فیلم، نامفهوم‌به‌نظر می‌رسد. پس از این نما، در قابی مدیوم‌شات، راحله رامی‌بینیم که‌دست دخترش رامی‌گیرد واز در بیرون می‌دود وعلی خودش رامی‌زند و مسا در نمای نزدیک از صورت راحله، اشک‌ها وچهره‌خسته او را تشخیص می‌دهیم که در پشت میله‌های زندان مانند پنجره، با گریه می‌گوید، «علی (خودت را) زن.» آیا این سکانس افتتاحیه قرار است عاصی بودن مرد را تصویر کند یا نشانگر دنیای خشنی است که مردان برای زنان ساخته‌اند؟ هیچ‌کدام. آبیار با این

ابتدایی سینمای کشور، صدایی غالب است که مفهوم بازگشت به خویشتن یا سنت‌ها را در خود داشته‌است.

در فیلم‌های دهه‌های بعد این، نقش‌ها به تدریج پیچیده می‌شوند و فردیت بیشتری می‌یابند و تک‌گویی‌ها به اندازه‌هر شخصیت در موقعیت‌های تازه، گوناگونی بیشتری دارند اما همچنان جنبه‌های اخلاقی در آن‌ها نیز غلبه دارد. بعد از انقلاب اسلامی، صدای تک‌گویی‌ها در موقعیت‌های تازه‌ای همچون انقلاب و جنگ، هنوز در بزنگاه‌ها با تأکید بر نگاه شبه‌اسطوره‌ای و اخلاقی به‌گوش می‌رسد که به فداکاری و ایثار یا وصیت تعبیر می‌شود. در دهه ۸۰ و سال‌های ابتدای ۹۰ نیز تک‌گویی زنان در موقعیت‌های گوناگون، برجستگی بیشتری یافته‌است.

- در کدام دوره، تک‌گویی‌ها تأثیرگذاری بیشتری در فیلم‌های سینمایی داشته‌اند؟
- در هنگام بحران‌های اجتماعی و سیاسی که کم‌کم موقعیت‌ها و تضادها در فیلم‌ها نیز نمود یافته‌اند، در ردل نقش‌ها هم بیشتر به‌گوش می‌رسد

درددل نقش‌ها هم بیشتر به‌گوش می‌رسد، برای مثال در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ که دوران بعد از انقلاب سفید و مهاجرت به شهرها و تغییر نسبی در فرهنگ خانواده‌ها در اثر افزایش فروش نفت و … محسوب می‌شود، تعداد تک‌گویی‌ها و تنش‌های درونی شخصیت‌ها در فیلم‌ها افزایش یافته‌است. همچنین در فیلم‌های انقلابی و جنگی، تک‌گویی‌های فداکارانه با مایه‌های مذهبی بیشتر به‌گوش می‌رسد و در دهه‌های بعد با تغییرهای تازه در جامعه، صدای تک‌گویی نقش‌های طبقه متوسط و خواسته‌های

زنان راطرح کند اما با دکوپاژی غلط و پلاتی سردرگم، به‌اشتباه زنان را مقصر جلوه می‌دهد. در فصل انتهایی داستان جایی که راحله باید بین گفتن حقیقت و منتظر عواقب آن بودن ونگفتن، یکی را انتخاب کند، سکوت را برمی‌گزیند. اما مشکل اینجااست که مسئله انتخاب اصلا رخ نمی‌دهد، راحله در داستانی که آبیار برایش چیده‌است، مجبور به پذیرش اتفاقات می‌شود و ادعای خودش را پس می‌گیرد. در جایی‌نشان می‌دهد که‌علی به‌خاطر غیرتی که دارد، قهرمان می‌شود و در پی انتقام است و در جایی دیگر غیرت‌پدیری روی دخترش را نشان می‌دهد که مانع از گفتن حقیقت توسط دختر می‌شود.

- در مشترک زنان فیلم‌های آبیار
- در جهان مردان، همیشه از آن‌ها انتظار می‌رود که فاعل باشند، بنابراین نقش فعلی به زنان سپرده می‌شود. فیلم ابلق چه تلاشی می‌کند تا این تابو را بشکند؟ تصویری که او از زن امروزی نشان می‌دهد، زنی بی‌کنش و محافظه‌کار است که حتی درست نمی‌تواند تصمیم بگیرد و زندگی‌اش تحت سلطه مردان است. در پیام انتهایی فیلم همان‌طور که از تصاویر پایانی‌اش برمی‌آید، زاویه دوربین طوری است که جلال(بهرام رادان) در مرکز قاب است که نشانگر اقتدار و درحال ذبح گوشت گوسفند قربانی است و راحله و خانواده‌اش که در نمایی لانگ‌شات در حال دور شدن هستند، دعوت به بردباری و سکوتی خودخواسته شده‌اند. به‌طور مشترک، مشکلی که گریبان‌گیر تمام فیلم‌های آبیار بوده است و یقه ابلق را هم می‌گیرد، این است که شخصیت‌های زن سینمای او که همگی از یک درد مشترک اجتماعی رنج می‌برند، در مقابله با این رنج‌ها،

ایستگاه خبر

در مراسم امضای تفاهم‌نامه اداره ارشاد و دانشگاه آزاد بیان شد آموزش دانشگاهی رشته‌های هنری در مشهد

تفاهم‌نامه همکاری با هدف توسعه آموزش‌های کاربردی در راستای تقویت اقتصاد، فرهنگ و هنر و همبستگی و تطابق میان فعالیت‌های نظام آموزش عالی با نیازها و ضروریات جامعه، بین اداره‌کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی و دانشگاه آزاد اسلامی استان خراسان رضوی گفت: کارگاه‌های هنری که در رشته‌های مختلف در حال برگزاری است، فرصت تکاپو و ورود میدانی دانشجویان رشته‌های هنری خواهد بود و ما وظیفه داریم که این میدان‌ها را برای آن‌ها فراهم کنیم. حسین زاده اظهار کرد: همان‌گونه که در صنعت، بحث ارتباط بین دانشگاه و صنعت مطرح است، در هنر نیز ارتباط بین دانشگاه و هنرمندان، موضوعیت دارد و به رشد دو طرف خواهد انجامید.

همچنین در ادامه، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان با بیان اینکه هنر از حوزه‌های بسیار ظریف و درخور توجهی است که دانشگاه با دغدغه و دلسوزی به آن وارد شده‌است، افزود: بر این اعتقادیم که اگر هنر متعالی در فضا‌های فرهنگی کشور حاکم بشود، بخش مهمی از تربیت اجتماعی که یکی از رسالت‌های اصلی دانشگاه است، محقق خواهد شد. امروز همه دانشگاه‌ها به بحث آموزش ورود پیدا کرده‌اند و آنچه فراموش شده‌است، توجه به ترتیب اجتماعی است.

محسن مرادی گفت: در مجموعه هنر باید به سراغ خبرگان و دغدغه‌مندان این حوزه می‌رفتیم و از مسئولان اداره‌کل فرهنگ و ارشاد اسلامی تشکر می‌کنیم که در این مسیر درکنار ما ایستادند و انعقاد این تفاهم‌نامه، یکی از جلوه‌های خوب همکاری دانشگاه و جامعه است.

وی در پایان تأکید کرد: مهارت‌افزایی به‌ویژه در رشته‌های هنری با وجود مجموعه‌های بزرگی مثل اداره‌کل ارشاد، می‌تواند منشأ خیر شود و شک نداریم که این همکاری می‌تواند به ترویج و تعمیق باورهای مذهبی و ارزش‌های اسلامی در جامعه کمک کند و قدمی است که به‌عنوان الگویی توان‌د در تمام دانشگاه‌های کشور، محل توجه جامعه علمی و حوزه هنر قرار بگیرد.

لازم به ذکر است رشته‌های زیرگروه آموزشی فرهنگ و هنر در مقطع کاردانی عبارتند از: سینما-تصویربرداری، فیلم‌سازی-تدوین، فیلم‌سازی، کمک کارگردانی، تئاتر- ادبیات نمایشی، کارگردانی و طراحی بازی‌های رایانه‌ای، انیمیشن، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی-گرافیک، طراحی لباس، طراحی و دوخت، طراحی پوشاک، عکاسی خبری و روابط عمومی که در طرح پویش، امکان تحصیل هم‌زمان در دو رشته در دانشگاه آزاد فراهم شده‌است.

اخبار هنری مشهد

«گیج‌گاه»، در مسیر اکران سینماهای مشهد

بهرنگ علوی، امیرحسین رستمی، نادر سلیمانی، بیژن بنفشه‌خواه، سیاوش چراغی‌پور و محمد الهی نقش‌بازی می‌کنند.

پایان فیلم برداری «خونریزی داخلی» در مشهد

فیلم برداری فیلم کوتاه «خونریزی داخلی» به نویسندگی و کارگردانی بهزاد وزیر ی نسب و امیرسجاد سعادت فر در مشهد به پایان رسید. در این فیلم که در آموزشگاه سینمایی موج نو تهیه شده است، مهیار غازی به عنوان بازیگر فعالیت می‌کند.

۲سینماگر مشهدی در «سپیده و سایر مردان»

فرزاد خورشید ست، فیلم‌ساز مشهدی که ساخت مستندهایی چون «زنی که نام ندارد، و خط باریک قرمز، را در کارنامه دارد، پس از گذشت چند سال، اقدام به دریافت پروانه ساخت فیلم سینمایی با نام «سپیده و سایر مردان»، به‌کارگردانی خود و تهیه‌کنندگی سیدغلامرضا موسوی، از دیگر سینماگران مشهدی، کرده‌است. خورشید ست، پیش‌تر در گفت‌وگوی خود با شهرآرا، از احتمال روی آوردنش به ساخت فیلم سینمایی خبر داده و درباره دلایل این تغییر مسیر گفته‌بود: «حمایت نکردن تعدادی از مدیران از سینمای مستند و نداشتن سواد و آگاهی آن‌ها درباره این سینما، مرا به این تصمیم واداشت. آن‌ها با سینمای مستند بیگانه‌اند، حتی اگر در رزومه‌شان، تهیه‌کنندگی فیلم مستند دیده شود و من به‌طورکامل درک کرده‌ام که این بیگانگی از شناخت‌نداشتن ناشی می‌شود، اینکه کسی که در ایران برای سینمای مستند ارزش قائل نمی‌شود، مهم‌ترین دلیلش ناکارآمدی مدیران است. آن‌ها سینمای مستند را سینمای بدبخت و بیچاره صدا می‌کنند و آن را سینمایی می‌دانند که نباید گیشه داشته باشد.»